

Тітова О.А. Інноваційність професійного діяльності педагога: аналіз зарубіжного досвіду. *Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації*: матер. IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (Запоріжжя, 29-31 травня 2023 р.) / ред. кол.: С. В. Кюрчев, В. О. Радкевич, В. М. Кюрчев та ін. – Запоріжжя : ТДАТУ, 2023. С. 233-238.

УДК 377.091.12:005.963

**Секція 5. Використання інноваційних технологій
в освітньому процесі в умовах воєнного стану**

Олена Тітова

д. пед. н., професор, завідувач лабораторії
науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах,
Інститут професійної освіти
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна

**ІННОВАЦІЙНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА:
АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ**

Анотація

Дослідження присвячено аналізу зарубіжних підходів до розвитку професійної компетентності викладачів в контексті інноваційної педагогічної діяльності. Розглянуто чинники, що гальмують підвищення рівня інноваційності педагогічних працівників у європейських країнах та проаналізовано окремі рекомендації щодо ефективного впровадження педагогічних інновацій в освітній процес. Зроблено висновок про можливість подальшої адаптації зарубіжних підходів та застосування їх у вітчизняних закладах вищої та фахової передвищої освіти для підвищення якості підготовки фахівців.

Ключові слова: викладацька діяльність, розвиток професійної компетентності, безперервний професійний розвиток, педагогічний працівник, педагогічна інновація.

**INNOVATIVENESS OF TEACHER'S PROFESSIONAL ACTIVITY:
ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE**

Olena Titova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Head of the Laboratory of Scientific and Methodological Support for Specialists
Training at Colleges and Technical Schools

Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences
of Ukraine
Kyiv, Ukraine

Abstract

The research was devoted to the analysis of foreign approaches to the development of teachers' professional competence in the context of innovative teaching. The factors inhibiting the improvement of teachers' innovativeness in European countries were considered. Some recommendations regarding the effective implementation of pedagogical innovations in the educational process were analyzed. A conclusion was made about the possibility of further adaptation of foreign approaches and their application in domestic universities and colleges to improve the quality of professional training.

Key words: teaching, professional competence development, continuing professional development (CPD), teaching staff, teaching innovation.

Зарубіжні і вітчизняні вчені та педагоги-практики одностайно наголошують на тому, що якість викладання має найбільший вплив на навчальні результати здобувача освіти. Отже, зусилля, спрямовані на підвищення якості викладання, мають вирішальне значення для забезпечення високого рівня підготовки фахівців у закладах вищої та фахової передвищої освіти. Ефективний професійний розвиток викладачів має забезпечуватися системно, через розроблення та впровадження програм підвищення кваліфікації, які б дозволяли здійснити цілеспрямований вимірний вплив на рівень професійного розвитку викладача, зокрема у контексті інноваційної професійної діяльності.

Навколо проблеми інноваційності педагогічної діяльності викладачів університетів і коледжів відбуваються численні глобальні дискусії [1; 3; 6; 7], оскільки останніми роками розвиток технологій розширив горизонти для педагогів як у їхній професійній діяльності, так і у питанні професійного розвитку, відкривши нові можливості для неформальної та інформальної освіти через тренінги, вебінари, самоосвіту, навчання під керівництвом ментора, обмін

відео записами занять та іншими ресурсами, професійне читання, обговорення та спілкування, які нині відіграють важливу роль у розвитку професійної компетентності викладача [4].

У зарубіжній освітній теорії і практиці застосовується поняття безперервного професійного розвитку (*англ.* Continuing Professional Development, CPD), яке тлумачиться як неперервний, багатогранний процес отримання досвіду, що відбувається на робочому місці і (часто) виходить за рамки професійної діяльності та переходить у сферу особистого життя викладача [4; 6]. Визначення професійного розвитку було деталізовано Крістофером Деєм, який розкрив багатогранність процесу та зауважив, що професійний розвиток викладача базується на власному досвіді та передбачає свідомі заплановані дії, які мають здійснити прямий або непрямий вплив на окремого здобувача освіти, групу або заклад освіти та сприяють підвищенню якості освіти в цілому. Безперервний професійний розвиток передбачає самостійну або сумісну діяльність викладачів, спрямовану на перегляд, відновлення і розвиток їхніх здатностей бути «агентами змін» в освітній сфері, завдяки чому вони розширюють знання, набувають нового професійного досвіду, розвивають емоційний інтелект та навички, необхідні для ефективного здійснення професійної діяльності з планування і безпосередньої практичної роботи зі здобувачами освіти та колегами на кожному етапі викладацької кар'єри [2].

Таким чином, безперервний професійний розвиток охоплює діяльність педагога, починаючи від формальної програми навчання та професійного зростання тисяч викладачів – до невеликих індивідуальних ініціатив, спрямованих на особистий професійний розвиток, від структурованого обсягу знань, умінь і навичок – до неструктурованого, від галузевого – до особистого, що відповідає різним потребам педагога на різних етапах його професійної діяльності, здійснюється з різних причин, у різних формах і переслідує різні цілі.

У зарубіжній освітній теорії та практиці [1; 4; 6; 8] прослідковується ідея стосовно загальної мети інноваційної педагогічної діяльності, яка полягає в тому, щоб створити для здобувачів освіти таке освітнє середовище, яке б сприяло

залученню до активної інтелектуальної роботи, підтримці, розвитку навичок інноваційної професійної діяльності, формуванню цінностей тощо. Саме ці аспекти нині є у фокусі розвитку професійної компетентності викладачів, і численні дослідження стосуються проблеми ефективності цього процесу. На противагу аналізу чинників, які сприяють професійному розвитку педагогів, забезпечуючи їх підготовленість до розроблення та впровадження педагогічних інновацій, зарубіжні вчені також досліджують фактори, що гальмують ці процеси. Варто зауважити, що педагоги на всіх етапах професійної кар'єри відчують велике навантаження, брак часу та фінансові обмеження, що є головними перешкодами в їхньому прагненні до професійного розвитку. Однак, з розвитком суспільства і технологій вимоги до професійної компетентності викладачів постійно оновлюються, і вони *мають* адаптуватися до постійних змін, щоб бути здатними працювати на випередження та зберігати провідну роль у розвитку студента та підтримки його в процесі пошуку свого місця у суспільстві, «яке розвивається швидше, ніж будь-коли в історії людства» [4].

До переліку «гальмівних» чинників Дж. Ленг додає обмежену матеріально-технічну базу закладу освіти, опір студентів і колег, неадекватну підтримку керівників закладів освіти, коли, наприклад, основними критеріями оцінювання професійної діяльності викладача є кількість опублікованих статей та кількість стажувань, незалежно від того, чи відповідали ці види діяльності потребам педагогічних працівників, чи здійснили вони певний позитивний вплив на професійну компетентність викладача та на його підготовленість до інноваційної професійної діяльності. Іншим ненайкращим прикладом є впровадження інновацій задля інновацій, коли останні сприймаються скоріше через їх власну цінність, ніж через ті зміни, які вони детермінують, а саме покращення доступу до освіти та рівності, сприяння навчальним дослідженням та розвитку творчого мислення [5].

Аналіз зарубіжних підходів [4–6] до розвитку професійної компетентності викладачів в контексті інноваційної педагогічної діяльності дозволив зробити висновки про те, що викладач має бути обізнаним і постійно оновлювати знання

стосовно сучасних педагогічних інновацій, бути здатним впроваджувати їх у педагогічну практику, а також розробляти власні інновації, притримуючись таких підходів:

- педагогічні інновації малого масштабу можуть дати значний ефект;

- впровадження інновацій має здійснюватися на науковій основі, з урахуванням особливостей освітнього середовища, контингенту здобувачів та викладачів, цілей навчання тощо;

- студенти мають бути партнерами в процесі впровадження педагогічних інновацій та підтримувати їх проявами творчості, нестандартними підходами та баченням окремих ситуацій, прогнозованими результатами, коли вони розуміють, що і з якою метою відбувається, зворотнім зв'язком, залученістю до створення освітнього середовища;

- впровадження технологій буде доцільним, коли викладач має відповіді на такі питання: Які навчальні проблеми я намагаюся вирішити? Які цілі я намагаюся досягти? Які технології мені допоможуть? Чим вони допоможуть?

Отже, коли йдеться про впровадження інновацій у педагогічну практику, варто сформулювати цілі, оцінити, на скільки вони відрізняються від результатів навчання, визначених навчальною програмою на даному етапі, та як вони стосуються майбутнього професійного досвіду студента.

Оцінювати рівень інноваційності педагогічної діяльності зарубіжні науковці [8] пропонують через вимірювання впливу викладацької діяльності на розвиток студента та його навчальні результати (залучення здобувачів освіти до інноваційної професійної діяльності, рівень мотивації, ентузіазм, ініціативність; досвід, який отримують здобувачі; те, якою мірою вони відчують, що їхні навчальні потреби були задоволені; чи є покращення навчальних результатів тощо), а також через оцінювання впливу на інших педагогічних працівників закладу освіти (сприяння розвитку колег, здатність відповідати на виклики, наявність нових потреб в розвитку).

Отже, в результаті проведеного дослідження проаналізовано поняття безперервного професійного розвитку педагогів, що застосовується у зарубіжній

освітній теорії і практиці. Означено чинники, які перешкоджають професійному розвитку педагогічних працівників, розглянуто рекомендації щодо ефективного впровадження педагогічних інновацій в освітній процес.

Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на адаптацію зарубіжних підходів розвитку професійної компетентності педагогічних працівників та впровадження їх у вітчизняну освітню практику, а також на дослідження та використання досвіду зарубіжних країн стосовно оцінювання рівня інноваційності педагогічної діяльності викладача та дієвих технологій розвитку професійної компетентності педагогічних працівників закладів вищої та фахової передвищої освіти з метою підвищення якості підготовки фахівців.

Список використаних джерел

1. Bove C., Jensen B., Wysłowska O., Iannone R.L., Mantovani S., Karwowska-Struczyk M. How does innovative continuous professional development (CPD) operate in the ECEC sector? Insights from a cross-analysis of cases in Denmark, Italy and Poland. *European Journal of Education*. 2018. Vol. 53, Issue 1, P. 34-45.

2. Day C. *Developing Teachers: The Challenges of Lifelong Learning*. London : Falmer Press, 1999. 249 p.

3. Gohar A. Designing an innovative mobile-enabled continuous professional development solution for teachers, *EDULEARN22 : Proceedings, 14th International Conference on Education and New Learning Technologies*, Palma 4-6 July, 2022. P. 6862-6867. URL: <https://doi.org/10.21125/edulearn.2022.1613>. (дата звернення: 06.05.2023).

4. *Innovations in the continuing professional development of English language teachers* / T. Phillips et al.; edited by David Hayes. London : British Council, 2014. 316 p. URL: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_E168%20Innovations%20in%20CPD_FINAL%20V2%20web.pdf. (дата звернення: 05.05.2023).

5. Lang J.M. *Small Teaching: Everyday Lessons from the Science of Learning*. New Jersey : Jossey-Bass, 2016. 272 p.

6. Niemi H. Teacher Professional Development in Finland: Towards a More Holistic Approach. *Psychology, Society & Education*. 2021. Vol. 7, Issue 3, P. 279–294. URL: <https://doi.org/10.21071/psye.v7i3.13809>. (дата звернення: 05.05.2023).

7. Spilker M., Prinsen F., Kalz M. Valuing technology-enhanced academic conferences for continuing professional development. A systematic literature review. *Professional Development in Education*. 2020. Vol. 46, Issue 3, P. 482-499. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19415257.2019.1629614>. (дата звернення: 06.05.2023).

8. Moore I. *A Guide to Practice: Evaluating Your Teaching Innovation*. Birmingham : The National HE STEM Programme, University of Birmingham, 2011, 26 p.